

Händer i branschen

- Seminarium om PFAS i Stockholm den 2 februari. En dag med fokus på problematik och lösningar. [Läs mer här](#)
- SGFs grundkurs i allmän provtagning anordnas 8-9 februari i Stockholm, [läs mer här](#)
- I februari är det dags för regionala årsmöten. Information om datum, program och tider kommer läggas upp på Renare Marks hemsida. [Läs mer här.](#)
- Workshop och seminarium om effektiv och hållbar sanering, anordnas av FRIST-gruppen den 28 februari i Göteborg. [Läs mer här](#)
- Årsstämma Renare Mark i samband med Vårmetet, 29 mars i Malmö.

Nätverket Renare Marks nyhetsbrev distribueras till samtliga medlemmar i nätverket via e-post. Nätverket är öppet för alla intresserade. Enskilt medlemskap kan tecknas av alla, för företag finns korporativt medlemskap. Mer information finns på nätverkets hemsida eller kan fås genom att skicka e-post till nätverket. Bidrag till Nyhetsbrev tas gärna emot.

REDAKTION:

Nyhetsbrev:
Johanna Svederud, 0707-21 02 89
johanna.svederud@liljemark.net

Hemsida:
Peter Harms-Ringdahl
info@renaremark.se

ANSVARIG UTGIVARE:

Ordförande:
Ulrika Larson, 0708-473 475
Ulrika@empirikon.se

Nätverket Renare Mark
c/o Ekorola AB
Fabriksgatan 23
891 33 Örnsköldsvik

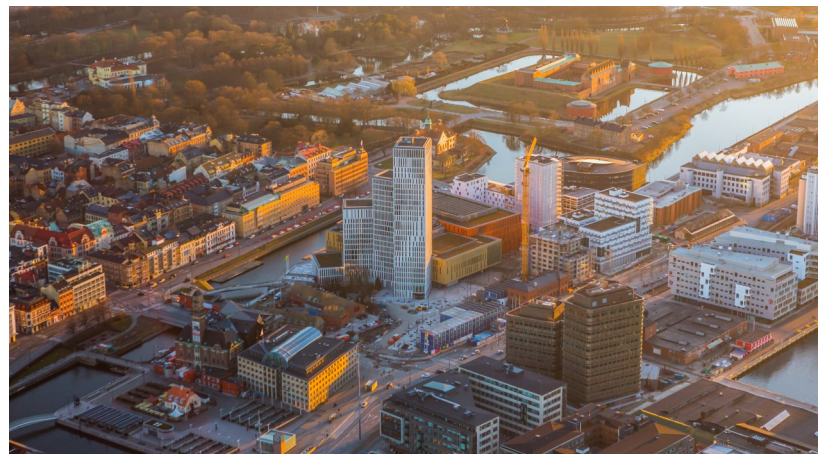
GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR!

Ett intressant och roligt 2016 börjar närma sig sitt slut och julen väntar runt hörnet. Renare Mark vill passa på att tacka våra medlemmar för ett roligt och intressant år, där vi bland annat har hunnit med att besöka Oskarshamn och delta vid invigningen av hamnsaneringen. Vi har även besökt Örebro där vi pratade om vinster med efterbehandling och Göteborg för att diskutera miljöjuridik. Därutöver har våra regionala avdelningar hunnit med ett antal intressanta studiebesök och seminarier.

Redan nu finns det flera intressanta seminarier och konferenser att se fram emot under nästa år. Den 2:a februari ses vi i Stockholm för en dag med temat [PFAS](#). Det kommer även ett antal regionala aktiviteter att se fram emot i samband med årsmötena som är planerade i januari och februari. Vårens höjdpunkt, Vårmetet, går av stapeln den 29-30 mars. Under två dagar får träffa våra branschkollegor, lyssna till intressanta föredrag och tillsammans roa oss under en bankettmiddag med efterföljande fest. Mer om vårmetet hittar ni nedan!

Stort tack för i år! Vi ses nästa år, till dess önskar vi er en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

Den 29-30 mars ses vi på Clarion Live i Malmö för 2017 års Vårmetet!

Vårmetet på Clarion Live i Malmö, boka in den 29-30 mars 2017

Från ax till limpa är ett tema som rymmer föredrag om alla skeden i arbetet med förorenad mark. Och de abstracts som skickades in speglar detta. Ett första program är klart, och vi har utlovat att alla kan hitta pass som intresserar er! På [anmälningssidan](#) hittar ni programmet som bland annat rymmer juridik, utredningsstrategier och provtagningsmetodik, åtgärds-tekniker, praktiska exempel och metoder för kunskapsåterföring.

I enlighet med Vårmetestraditionen samlas vi kring en middag där det finns goda möjligheter att lära känna branschkollegor och ta en tur på dansgolvet. Och som vanligt inleder vi Vårmetet med ett [studiebesök](#) och en mingelkväll.

Regionala årsmöten - save the date!

I januari och februari är det dags för Renare Marks regionala nätverk att hålla årsmöten. I samband med årsmötena kommer olika aktiviteter att anordnas där det ges tid till mingel och nätverkande. Vår hemsida och sociala medier kommer att uppdateras efter hand med information om aktiviteter, tider och adresser.

PS. Vet ni att ni anger på [medlemssidan](#) vilken eller vilka regioner som ni vill tillhöra?

Region Norr

Den 21 februari bjuder Region Norr in till en förmiddag med studiebesök och årsmöte. Platsen för dagen är Dåva företagspark i Umeå, där deltagarna får besöka Miljötekniskt Center MTC, Umeå Energi och Dåva DAC. Information om dagen och instruktioner om anmälan kommer inom kort.

Region Väst

I väst går årsmötet av stapeln den 22 februari. I samband med årsmötet planeras ett seminarium. Mer information kommer inom kort!

Region Öst

Årsmötet kommer att hållas under v7, dock är inget datum fastställt ännu. I samband med årsmötet blir det tillfälle för mingel och nätverkande.

Region Mälardalen

Region Mälardalen bjuder in till AW och årsmöte redan den 24 januari. Mer information kommer inom kort!

Region Syd

Den 7 februari bjuder Region syd in till seminarium och årsmöte i Hässleholm. Mer information kommer inom kort!

Seminarium om PFAS, den 2:a februari i Stockholm

Den 2:a februari bjuder Renare Mark in till ett seminarium med temat PFAS och fokus på problematik och lösningar. Dagen bjuder på föredrag med talare från bland annat Örebro Universitet, KEMI, SLU, Naturvårdsverket, Ronneby kommun, Sweco och Niras.

Dagen inleds med grundläggande information för oss som ännu inte är experter på området. Sen följer en fullspäckad dag med bland annat Naturvårdsverkets kartläggning av PFAS i Sverige, oidentifierade fluorerade organiska föreningar, utfasning på internationell nivå och begränsningar av användandet i Sverige. Vi kommer även att få lyssna till ett praktiskt exempel, hur har det gått i Ronneby?

Under eftermiddagen fokuserar vi på lösningar, vad ska man tänka på vid provtagning avseende PFAS och vilka tillgängliga åtgärdstekniker finns? Det pågår ett omfattande arbete med PFAS i Sverige idag, och vi kommer att få lära känna två nätverk som har fokus på PFAS.

Information om seminariet samt program och anmälningsblankett hittar ni på [vår hemsida](#).

Seminarium om nya tekniker, 17 maj i Umeå

Den 17 maj beger vi oss till Umeå för att diskutera nya tekniker! Seminariet är fortfarande i ett tidigt planeringsstadium, och vi är nu på jakt efter intressanta föredrag med duktiga föredragshållare. Med temat nya tekniker är vi främst ute efter provtagningsmetodiker, åtgärdstekniker och vattenrening, men är öppna för förslag. Vi är såklart även intresserade av önskemål om teman som ni vill lära er mer om.

Programmet ska färdigställas i januari, men ju tidigare du skickar ditt förslag desto större chans är det att det finns plats i programmet! Ditt förslag skickas till Nätverkets koordinatör [Johanna](#).

Utlysning val till nationell styrelse

Vill du engagera dig i Nätverket Renare Marks styrelse? Då det tråkigt nog är dags att tacka av några av våra styrelsemedlemmar söker vi nu efter nya ledamöter till styrelsen 2017. Dessa utses på Nätverkets årsmöte som hålls 29 mars i samband med Vårmetet i Malmö.

Renare Marks styrelse har viktig roll i Nätverket, en roll som innefattar så mycket mer än att leda och förvalta Nätverkets verksamhet. Styrelsen beslutar om teman för seminarier och konferenser, och arrangörsgруппerna består till stor del av styrelsens ledamöter. Därmed har varje styrelsemedlem möjlighet att varje år påverka hur Renare Marks agenda ska se ut. Som tack för sitt hårda arbete är styrelsen välkomna att delta kostnadsfritt vid alla arrangemang under året. På vårkanten samlas styrelsen för kickoff under två intensiva dagar, då verksamhetsplanering varvas med god mat och trevligt sällskap. Läs mer om styrelsens uppgifter på [nätverkets hemsida](#).

Valberedningen strävar efter att styrelsen ska representera hela Nätverket och bestå av medlemmar från olika delar av branschen. Om du är intresserad av att vara med i styrelsen, anmäl ditt intresse till valberedningen genom en epost till [Åsa Axheden](#) senast 31 januari.

En glad och nästan fulltalig styrelse under två intensiva planeringsdagar vid styrelsens kickoff 2016.

Nyheter från SGF - Ett fullspäckt 2017

Även hos SGF pågår planeringen för nästa år för fullt. Över 30 kurser planeras under året, och ett antal av dem är kopplade till arbetet med förorenade områden.

Då det har varit stor efterfrågan på Miljö-provtagare allmän kurs och Certifieringskurs för jord och grundvatten kommer dessa under 2017 att gå vid två tillfällen, under våren och under hösten. Kurserna Förorenade byggnader och Projektering, som återinfördes under 2016, återkommer även under nästa år. Därutöver erbjuds som vanligt kurser för bland annat Miljötekniska undersökningar och Riskbedömning.

Inom kort kommer [SGFs hemsida](#) att uppdateras med datum för årets alla kurser. Redan 9-10 februari är det dags för första kursen, då det första kurstillfället för Miljöprovtagare allmän kurs erbjuds.

Rapport från Avfall Sverige

Renare Mark har under det senaste året haft regelbundna avstämningar med Avfall Sverige, och vi har nu fått en rapport om några projekt som kan komma att beröra många av oss. Genom avstämningsmötena med Avfall Sverige hoppas vi kunna uppdatera er allt eftersom om var och när ni kan få mer information om respektive projekt.

Avfall Sverige har nyligen beviljat medel till projektet Förekomsten av högfluorerade ämnen (PFAS) på större avfallsanläggningar. Syftet med projektet är skapa förutsättningar för att bättre hantera risker med PFAS på avfallsanläggningar. I förlängningen skall projektet också leda till förbättrad hantering av avfall med PFAS-innehåll samt förbättrad vattenbehandling av PFAS.

Avfall Sverige delfinansierar ett projekt som SGI genomför där man ser över hanteringen av förorenade jord- och muddermassor. Projektet ska bland annat visa hur de miljömässiga bedömningarna av olika verksamheter och villkoren för dessa verksamheter varierar inom landet och utvärdera orsakerna till dessa variationer. Projektet väntas klart tills i början av 2017.

I och med förändringar i EU:s lagstiftning med koppling till klassificering av avfall kommer Avfall Sverige framöver att titta på att uppdatera sina vägledningar på området. Bland annat gäller det bedömningsgrunder för förorenade massor.

Är du student och vill delta vid Renare Marks Vårmetet i Malmö den 29-30 mars? Varje år bjuder vi in 15 studenter att delta kostnadsfritt vid Vårmetet och middagen. Som motprestation ber vi er att hjälpa till med mikrofoner, garderob mm. Logi och resa bekostas av studenten. Kontakta [Johanna Svederud](#) för mer information.

Läs mer om Vårmetet, studiebesök och mycket mer på vår [hemsida](#)

Renare Mark och juridiken

Den 24 november samlades närmare 75 deltagare från branschens alla hörn för ett seminarium med fokus på miljöjuridik. Stort tack till arrangörsguppen, talare och alla deltagare för en mycket intressant dag i Göteborg!

Dagen inleddes av moderatorn Carla Schön, Electrolux, med en tillbakablick till 2010 då det senaste juridikseminariet gick av stapeln. Ett antal intressanta domar kom 2010, och fokus på detta seminarium var hur dessa domar påverkade arbetet med förorenade områden. Efterföljande föredrag, som hölls av Maria Paijkull (Front Advokater) och Sofie Hermansson (SGI) fokuserade på miljödomar som kommit under de senaste åren med fokus på ansvarsfrågor. En viktig slutsats är att organisationsnummer är avgörande och vid förvärv av en verksamhet följer även ansvar för äldre miljöskulder med. Det framkom även att en verksamhetsutövers ansvar endast omfattar att utreda de ämnen som verksamheten kan ha bidragit med, föroreningar från andra källor faller ej inom ansvaret. Frågan om ansvar behandlades vidare i efterföljande föredrag då vi fick en mer ingående inblick i vilket ansvar som ett moderbolag har för föroreningar som uppkommit i dotterbolagens verksamhet. Johan Cederblad, Vinge, gav exempel där moderbolag stöttat verksamheter ekonomiskt, vilket har lett till att ansvar har överförts på moderbolaget då dotterbolaget har satts i konkurs.

I nästa föredrag diskuterades våra möjligheter att uppnå miljömålet Giftfri miljö. Nicklas Skår, Svenskt Näringsliv, diskuterade kring finansieringsformer, tidsaspekter, effektivitet mm - vilka är våra största utmaningar och är det rimligt att uppnå satta mål? Slutsatsen var att ekvationen är svårlöst och att vi kanske måste våga tänka om.

Efter lunch och tid för samtal stod miljöansvarsförsäkringar på agendan. Alexander Qvennerstedt från JLT Risk Solutions guidade oss genom vilka möjligheter och begränsningar som miljöansvarsförsäkringar innebär. Exempelvis kan försäkringen omfatta ansvar för ämnen som vi i dag inte ser som förorenande samt hur ansvarsfrågan påverkas av eventuella framtida praxis. Vissa begränsningar finns när det gäller ansvar för ämnen och material, exempelvis är klorerade lösningsmedel och asbest.

Eftermiddagen fortsatte med ett föredrag om vad som händer när en biprodukt blir klassad som avfall, och hur detta påverkar användningen av materialet. Pasi Peltola och David Granberg, Boliden, berättade om hur biprodukten järnsand gått från att vara ett eftertraktat material för anläggningsändamål till att plötsligt samlas på hög då avfallsklassningen innebär att högre krav ställs på totalhalter och mindre hänsyn tas till lakbarheten. I slutändan medför detta en minskad återvinning av biprodukten och en ökad användning av naturmaterial, samt ökade kostnader och byråkrati för de som väljer att ändå använda materialet.

Därefter fick vi ett lokalt exempel på riktlinjer för enklare myndighetshandläggning, och hur detta underlättar vid utveckling av Energihamnen i Göteborg. Uffe Schultz, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, visade hur tydliga riktlinjer och kommunikation av dessa riktlinjer till berörda parter kan medföra ett smidigare och mer effektivt arbetssätt.

Dagens två sista föredrag behandlade krockar mellan olika lagstiftningar. Lars Wallin, Kulturlandskap och Arkeologi, berättade om kulturminneslagen och vilken hänsyn vi ska ta till arkeologiska lämningar när vi undersöker och åtgärdar förorenade områden. Lars förtydligade vad som är att betrakta som en arkeologisk lämning samt tipsade om var vi kan få information om kända fornlämningar. Därefter berättade Torbjörn Håkansson, Malmö Fastighetskontor, om förorenade områden i kulturmiljöer. När en stad förtäts finns det risk för intressekonflikter, vilken lag har företräde - Plan- och Bygglagen eller Miljöbalken? Slutsatsen var att det är oklart vilken lag som väger tyngst, men att med god dialog så kan acceptabla beslut fattas i slutändan.

Stort tack till alla inblandade för en intressant och rolig dag!

/Johanna Svederud,
Nätverkskoordinator

Foto: Maria Paijkull, Front Advokater, och Johanna Svederud, Liljemark Consulting

FRIST kompetenscentrum

Forum for Risk Investigation and Sustainable Technology

Effektiv och hållbar efterbehandling workshop och seminarium

Chalmers och FRIST har under flera år bedrivit forskning om bland annat metoder för att på ett effektivt sätt undersöka förorenade områden, strategier för att tidigt ta hänsyn till föroreningar i planeringsprocessen, tekniker för att åtgärda föroreningar och metoder för utvärdering av åtgärders hållbarhet.

FRIST Kompetenscenter bjuder nu in till ett seminarium i Göteborg den 28:e februari. Temat är effektiv och hållbar efterbehandling.

Hur blir hanteringen av förorenade områden och material både effektiv och hållbar? Var med i en workshop om nyckelaspekterna för effektiv och hållbar efterbehandling, där FRIST kompetenscentrum vid Chalmers presenterar sin forskning och tillsammans med er representanter från branschen diskuterar och stakar ut vägen framåt. Under dagen kommer följande frågeställningar att diskuteras:

- Utvärdering av hållbarhet – hur kan vi utvärdera vad som faktiskt är en hållbar åtgärd?
- Metoder för återvinning och återanvändning – hur kan vi återvinna värdefulla material och återanvända jordmassor för att minska deponeringen av avfall?
- Planeringsfrågor – hur kan frågor omkring hanteringen av förorenade områden integreras i högre grad än idag i planeringsprocessen?

Vi hoppas att Du vill medverka och diskutera dessa viktiga frågor utifrån din organisations synvinkel! Läs mer om FRIST och programmet för dagen [här](#).

CHALMERS

Välkommen hälsar forskarna inom FRIST
FRIST - Forum for Risk Investigation and Sustainable Technology, vid Chalmers, är ett forum för forskning och samverkan mellan akademi och samhällets aktörer och ett ledande kompetenscentrum för nyttiggörande av ny kunskap inom hantering av förorenade material och områden.

Foto: Björn Bergman, Sveriges geologiska undersökning

Fiberbankar i Norrland

Det pågår ett omfattande arbete med att inventera förorenade fiberbankar i längs med norra Sveriges kust. Projektet finansieras av Havs- och vattenmyndigheten och är ett samarbete mellan Länsstyrelserna i Gävleborg, Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten samt SGU.

Målet med projektet är att kartlägga förekomst av fiberbankar och dess föroreningsinnehåll, riskklassa bankarna enligt MIFO samt diskutera åtgärdsbehov och möjliga åtgärdstyper. Ambitionen är att presentera konkreta åtgärdsförslag, inklusive tidsplan, skattning av kostnader, samt åtgärdsmetod för ett pilotområde per län.

Den 9-10 februari i Sundsvall anordnas ett seminarium för berörda kommuner och länsstyrelser, i mån av plats kan även övriga i branschen få delta. Vid seminariet redovisas resultat från projektet. Program, kontaktpersoner och mer information om seminariet samt projektet hittar ni [här](#).

Projektet kommer även att presenteras på Renare Marks Vårmöte 2017.

Foto: Lijana Gottby, Sveriges geologiska undersökning. Den vänstra bilden är tagen vid sedimentprovtagning i Ljusnefjärden. Högra bilden visar fiberrika sediment.

Nyhetservice hos Renare Mark

På Nätverkets hemsida hittar ni länkar till nyhetsmedier och deras bevakning av förorenade områden, forskningsrön, saneringsåtgärder och utredningar, juridiska knivigheter och mycket mer. Renare Marks Nyhetsservice uppdateras kontinuerligt med intressanta och dagsaktuella artiklar, kika in på [vår hemsida](#) om du har en stund över!

Studiebesök i Västra Hamnen, 28 mars 2017

En något annorlunda version av Västra Hamnen, tagen 1938, där det bland annat fanns möjligheter till bad. Läs mer om badmöjligheter i dåtidens Västra Hamnen [här](#).

Det har blivit en tradition i Nätverket att bjuda in till ett studiebesök i anslutning till Vårmötet. Denna gång besöker vi Västra Hamnen för att få följa med på vägen från Ax till limpa i praktiken.

Under eftermiddagen den 28 mars får vi följa med på en rundtur där vi besöker projekt i olika skeden. Bland annat besöker vi Kockums och de tidigare varvsområdena vid Stapelbädden. Vi kommer även få en industrihistorisk inblick, Västra Hamnen är en halvö som har skapats för industriella ändamål vilket har lett till många intressanta utmaningar i senare års omvandling.

På kvällen finns det möjlighet att fortsätta umgås Vårmötesdeltagare, då vi bjuder in till mingel och god middag på Clarion Live.

Anmälningar till studiebesök och mingel görs på vår anmälningssida som nu är på plats - [Anmäl dig redan nu!](#)

Har du skrivit det bästa exjobbet 2016?

Nätverket Renare Mark söker nu efter 2016 års bästa exjobb. Arbetet ska ha en direkt koppling till förorenade områden och efterbehandling, och belysa området ur ett naturvetenskapligt, tekniskt, ekonomiskt, socialt eller juridiskt perspektiv.

Utöver en prissumma om 15 000 kronor får vinnaren presentera sitt examensarbete på Vårmötet 2017 inför mer än 400 branschkollegor.

Bidragen kan inlämnas av institution, företag eller författarna själva. Inlämnade bidrag kommer att utvärderas av Nätverkets priskommitté som består av ca 5 representanter från branschen. I samband med Vårmötet betalas konferensavgift, resa och boende av Renare Mark.

Kriterierna för Bästa exjobb lägger tyngdvikten vid nyhet och nytta för branschen men följer i övrigt framtagna krav vid universitet och högskola enligt följande:

- 1) Nyhetsvärde för branschen
- 2) Nyttä för branschen
- 3) Fronten för forskningen; vetenskaplighet, stringens
- 4) Ingående moment (t ex litteraturstudie, fältarbete, laboratoriearbete, analys, modeller)
- 5) Avgränsning och måluppfyllelse
- 6) Utformning och presentation

Samtliga inkomna examensarbeten läggs ut på Renare Marks hemsida. Skicka examensarbetet i digitalt format till nätverkets koordinator [Johanna Svederud](#), senast den 1 februari 2017. För frågor går det även bra att kontakta Johanna på 0707-21 02 89.

*En riktigt God
Jul och ett
gott nytt år
önskar vi på
Renare Mark!*

